

תגליות מן העבר

סדרת ההרצאות השנתית תשפ"ד

תגליות מן העבר הינה סדרת קורסים מקוונים ואיכותיים לצפייה מהבית בנושאי ארכיאולוגיה, היסטוריה ותרבות. בכל קורס ירצו 4 חוקרים וחוקרות מתחומים שונים על נושא משותף וכך יוכלו המשתתפים לקבל תמונה גדולה ורחבה ממספר זוויות. המרצים הם חוקרים וארכיאולוגים מהמובילים בארץ אשר בחרו לשתף את הציבור בחידושי מחקריהם ותגליות ארכיאולוגיות שנחשפו לאחרונה. ההרצאות מלוות במצגות איכותיות. כל ההרצאות מוקלטות מראש ועוברות עריכה על מנת להבטיח את איכות הצפייה. בתחילת כל קורס ישלח מייל לנרשמים ובו קישור לצפייה ישירה בהרצאות לאחר הקלדת סיסמא.

סמסטר ב'

אירוע פתיחת סמסטר ב' -

14 בפברואר 2024, 19:00 - 20:30 - אולם קאופמן, מוזיאון תל-אביב
לאמנות

הרצאתה של **יסכה הרני** -

"בתאו במדבר": הנזיר ומסעו להשגת רוחניות, מפגש עם האלוהי ולאיוון נפשי

קורסי סמסטר ב':

בין גוף ונשמה - תפיסות רוחניות שונות בין האמזונס למצרים העתיקה

מה קורה אחרי שמתים? האם הנשמה עוזבת את הגוף? והאם קיימות עוד דרכים או תפיסות רוחניות אחרות להסביר את הקשר המסתורי בין הגוף והנפש? לתרבויות שונות ברחבי העולם ובתקופות שונות בהיסטוריה היו תשובות שונות ומיוחדות לשאלות עמוקות אלה. בקורס נכיר תפיסות רוחניות של ארבע תרבויות שונות אשר יחדיו יסייעו לנו בגיבוש תמונה רחבה על האמונה ותפיסת העולם האנושית. נצא למסע בעקבות פפירוסים עתיקים ממצרים העתיקה, נכיר ציורי סלע בהר הנגב, נתעמק בסיפורים מיתולוגיים מיוון העתיקה ונשמע על טקסים שמאניים ביערות הגשם של האמזונס.

06-03-2024 | "ציפור הנפש" וחלקים נוספים של ההווה האנושית בתפיסה המצרית הקדומה

ניר אור לב, אגיפטולוג ואוצר לארכיאולוגיה מצרית במוזיאון ישראל

עבור המצרים הקדמונים גוף האדם היה חשוב לא רק בחיים אלא גם לאחר המוות. תפיסה זו עמדה בבסיס השאיפה לשמר את הגוף בתהליך החניטה שהפך כה משוכלל עד שגם כיום קשה לשחזר את הישגיה של התרבות המצרית בתחום זה. מלבד הגוף הפיסי היו לאדם חלקים נוספים ששייכים לעולמות המנטאליים והרוחניים, ועל מנת להמשיך להתקיים אחרי המוות היה צריך לשמור על החיבור והקשר בין הגוף הפיסי לחלקים שאינם גשמיים ובפרט לאותו חלק מסתורי המכונה במצרית "בָּא", שלבש דמות ציפור עם ראש אדם. ההרצאה תתייחס לחלקים השונים המרכיבים את האדם בתפיסה המצרית ותעמוד על ייחודו וביטוייו של כל חלק.

13-03-2024 | בין מיתוס, פולחן, פילוסופיה ומיתולוגיה: הנפש בעולם היווני העתיק

ד"ר רחל גוטסמן, היסטוריונית של יוון העתיקה והים התיכון הקדום ומחברת הספר "על התשוקה"

מה ידענו לפני שבאנו לעולם? מה מצפה לנו לאחר המוות? מהו "השאל" והאם ניתן לצאת ממנו? ומה תפקידה של האהבה במימוש הפוטנציאל הנפש הנצחית? בכל אלה נדון בהרצאה שתסקור תפיסות שונות לגבי נפש האדם, כפי שאלה משתקפות בדת, במיתולוגיה ובפילוסופיה של יוון העתיקה.

20-03-2024 | לטרוף את הגיסים ולדבר עם המחלות: חיים ומוות באמזונס הילידי

אלירן ארזי, דוקטורנט לאנתרופולוגיה באוניברסיטה העברית ובקולז' דה פראנס ועמית מחקר במוזיאון קיי ברנלי בפריז

במסגרת מחקרו האנתרופולוגי הגיע אלירן ארזי אל עם האנדוקה שבלב האמזונס וחי עמם מעל לשנה כדי ללמוד את תרבותם, אורחות חייהם ותפיסתם את היער ואת יחסיהם עם האדם הלבן. במהלך המחקר נחשף אלירן לעולמם הרוחני המורכב של האנדוקה, אשר יעמוד במוקד הרצאה זו. בהרצאה נפגש דרכנו במעבה יער העד הגדול בעולם ונכיר את התפיסות הילידיות באמזונס בדבר הרוח והנשמה האנושיות השוכנות בכל חיה, צמח ואבן, ומאפשרות חיים לצד ישויות אלו ודיאלוג מתמשך עמן. ננסה להבין כיצד טורפים את החיות, האם גם הן נתפסות כבני אדם, ונכיר גם את דרכיהן הייחודיות של החיות לנקום בצייד ובמשפחתו באמצעות מחלות ואסונות שונים ומשונים. נברר כיצד הרופא הילידי מתמודד עם המחלות הללו באמצעות חומרים פסיכואקטיביים שמאפשרים לו לקשור בריתות ולנהל מאבקים עם רוחות היער. נציץ בטקס ילידי ונגלה כיצד מייצרים בכל עונה ועונה בריתות והבנות רחבות היקף עם היער למניעת נזקים גדולים מדי הן לחיות והן לאדם.

27-03-2024 | תפיסת המוות באמנות הסלע של הנגב

ליאור שווימר, ארכיאולוג ממונה מורשת מחוז דרום ברשות הטבע והגנים

במשך אלפי שנים ביטאו עוברים ושבים את תחושתם, את אמונתם או את רצונם על סלעים בנגב. בהרצאה נבחן אלו מוטיבים מתוך מכלול עצום זה מצביעים על תפיסת המוות בתקופות שונות ואיך בכלל מציירים מוות או קבורה על סלעים במדבר. האם לתופעה זו ישנן מקבילות קדומות או אפילו בנות ימינו? בהרצאה נעבור על היבטים ייצוגיים של מוות באמנות הסלע של הנגב אל מול מקבילות באמנות ברחבי העולם.

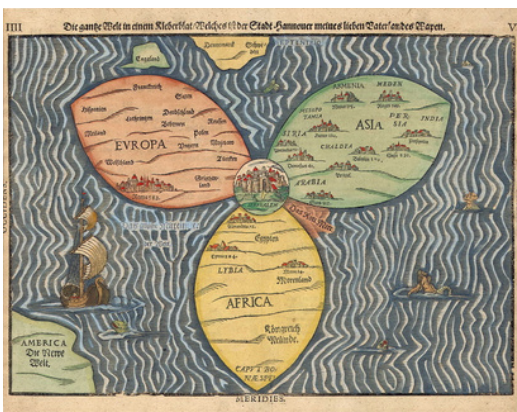

ירושלים כמרכז העולם - בין בית המקדש, הצלב של ישוע ואל-אקצא - מי אֵת ירושלים?

האם ירושלים היא רק עיר פיזית? או שמא היא רעיון רוחני בלתי נתפס? כיצד התקדשה ירושלים לשלוש הדתות המונותאיסטיות? ומה גרם לאנשים כה רבים במהלך ההיסטוריה להגיע אל ירושלים? לבנות בה? להילחם עבורה או להיקבר בה. בקורס נלמד על ירושלים בתפיסתן של שלוש הדתות המונותאיסטיות - היהדות, הנצרות והאסלאם. בנוסף, נכיר את התגליות הארכיאולוגיות החדשות אשר חושפות צדדים חדשים בקשר העמוק של דתות אלה עם העיר הקדושה.

03-04-2024 | בין דמיון ומציאות - ירושלים במפות עתיקות

פרופ' ריכב רובין, המחלקה לגיאוגרפיה, האוניברסיטה העברית בירושלים

בשל חשיבותה של ירושלים כעיר קדושה היא תוארה ביצירות רבות ובהן מפות וציורים רבים. התיאור הגראפי המוקדם ביותר המוכר לנו מצוי במרכזה של רצפת הפסיפס מהמאה השישית ממידבא שבירדן. בימי הביניים, בהשפעת מסעי הצלב, צוירו על קלף כחמש-עשרה מפות. מסורת זו נמשכה גם מאוחר יותר. עם המצאת הדפוס, החל מסוף המאה החמש-עשרה, נדפסו באירופה מפות רבות של ירושלים. רוב המפות המוכרות לנו נוצרו בעולם הנוצרי ורק תיאורים מעטים מקורם באסלאם או בעולם היהודי.

חלק מהמפות הציגו את ירושלים כפי שנראתה לעולי רגל שביקרו בה ורבות מהן ציירו אותה על-פי דמיונם של יוצרי המפות שניזונו מתיאורי העיר בכתבי הקודש ובכתביו של יוספוס פלאוויוס. ההרצאה תציג דוגמאות ממפות אלה ותנתח את הקווים העיקריים המאפיינים אותן.

10-04-2024 | בעבור חופן דינרים: העדויות הארכיאולוגיות לכיבוש ירושלים במסע הצלב הראשון
 ד"ר רפאל (רפי) לואיס, מרצה בחוג ללימודי ארץ-ישראל במכללה האקדמית אשקלון. מנהל שותף במשלחת הארכיאולוגית בהר ציון

בקיץ שנת 1099 הטילו הכוחות הצלבנים מצור כבד על ירושלים שבסופו נכבשה העיר הקדושה מידי המוסלמים. לאחר שנפרצו חומות ירושלים, חדרו הכובשים הצלבנים אל העיר וטבחו במגיניה המוסלמים והיהודים כאחד. מתוך קרבות אלו קמה "ממלכת ירושלים" – ממלכה לטינית בלב המזרח התיכון.

ההרצאה תעסוק בכיבוש ירושלים על ידי הצלבנים ב-1099. נשמע על התגליות האחרונות שהתגלו בחפירות הארכיאולוגיות בהר ציון ונלמד כיצד מצליחים החוקרים לשחזר את הקרב שהתרחש בין הצלבנים למגני ירושלים לפני 925 שנה.

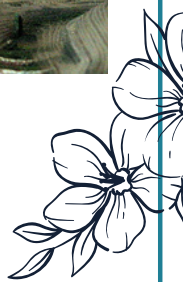
17-04-2024 | מתי וכיצד התקדשה ירושלים לאסלאם?
 ד"ר שמעון גת, מומחה לתרבות האסלאם

כל דיון על מעמדה של ירושלים בעיניהם של מאמיני שלוש הדתות המונותאיסטיות איננו נטול פניות. מטרת ההרצאה היא לבדוק את אמיתותם של טיעונים המוכרים בשיח הפוליטי בישראל המנסים לקשר בין זכותם של יהודים או מוסלמים לחזקה בירושלים בזכות מסורות עתיקות. מצד אחד נבחן את טענתם של דוברים מוסלמים שונים כאילו אין שום ראייה לכך שמקדש שלמה עמד בהר הבית. טענה זו סותרת לא רק מקורות יהודיים ונוצריים אלא גם שפע של מקורות מוסלמיים קדומים והיא בוודאי אמירה פוליטית המבטאת סיטואציה של מאבק וחסרת כל בסיס היסטורי. לעומת זאת, נבחן גם טענה הקיימת במחקר המזרחני לפיה ירושלים התקדשה לאסלאם בתהליך מאוחר יחסית. נקרא את המקורות המוסלמיים העתיקים ונבדוק האם קיים בסיס לטענה זו.

01-05-2024 | תגליות חדשות מחורבן ירושלים בירת ממלכת יהודה

ד"ר יפתח שלו, ארכיאולוג מנחה מרחב ירושלים, מנהל שותף של החפירה בחניון גבעתי שבעיר דוד

מעמדה של ירושלים בתקופת המקרא מעסיק עד היום ארכיאולוגים והיסטוריונים רבים אשר מנסים להשוות בין התיאור המקראי והממצאים בשטח. אמנם הוויכוח אודות גודלה ומעמדה של העיר בתקופת דוד ושלמה עדין קיים, אך אין כל ספק שבסוף תקופת בית ראשון הגיעה העיר לשיא כוחה וגודלה. בהרצאה זו נתמקד בממצאים שנחשפו בחפירות בשלוחת עיר דוד, ובעיקר בתגליות החדשות מהן ניתן ללמוד על עושרה, תפארתה וחשיבותה של ירושלים כבירת ממלכת יהודה. בנוסף, נראה עדויות ארכיאולוגיות מרעישות לסופה הטראגי של העיר ולחורבנה על ידי הבבלים בשנת 586 לפסה"נ.

סודות המגילות הגנוזות – תגליות מרתקות מהשנים האחרונות אודות מגילות ים המלח

מאז גילוי המגילות הגנוזות, בדרך מקרה על ידי בדואים במערה ליד חורבת קומראן, המגילות לא מפסיקות להפתיע את החוקרים. בשנים האחרונות, עם אימוץ שיטות מדעיות מתקדמות, מקבלים החוקרים תשובות על שאלות שבעבר אפילו לא היה ניתן לדעת שאפשר לשאול. בקורס נשמע כיצד התגלו מגילות מדבר יהודה ומהו המבצע הסודי שהפעילה מדינת ישראל כדי לאתר מגילות נוספות? נכיר מגילה חדשה שהתגלתה רק לאחרונה, במסגרת מבצע לחילוץ אוצרות עתיקים ממערות מדבר יהודה שמתבצע בימים אלו. נעסוק גם בשאלה מי כתב את המגילות לאור התגליות הארכיאולוגיות והמחקרים האחרונים?

08-05-2024 | המרוץ הרשמי והלא רשמי להשגת מגילות ים המלח

ד"ר מרדכי לאש – המחלקה למורשת ישראל, אוניברסיטת אריאל בשומרון

בנובמבר 1947, בעקבות מציאת מגילות עתיקות בצפון מדבר יהודה וחשיפתן, יצא לדרכו מרוץ מייגע ומרתק להשגת המגילות. ארכיאולוגים ובדואים, סוחרים ושוודדים, בית המלוכה הירדני וראשי מדינת ישראל, עשו מאמצים אדירים למצוא או להשיג מגילות ותגליות נוספות. בהרצאה נסקור את תולדות גילוי מגילות ים המלח ונספר כיצד ארכיאולוגים נהפכו לסוכנים סמויים? מיהו הנשיא שנפגש בסתר עם חוקרי המגילות? ומדוע ממצאים נדירים מקומראן הועברו בחשאי למחקר גרעיני בישראל?

15-05-2024 | המבצע להצלת אוצרותיהן העתיקים של מערות מדבר יהודה

ד"ר איתן קליין - רשות העתיקות והמכללה האקדמית אשקלון, סגן מנהל היחידה למניעת שוד עתיקות ברשות העתיקות

מערות מדבר יהודה שימשו לפעילות אנושית למן התקופות הפרהיסטוריות ועד לעת המודרנית. מערות רבות שימשו כמקום מפלט ולמגורים ארעיים למורדים ונרדפים בעת מצוקה ומלחמה, וכן לשימוש של קבוצות חברתיות ודתיות שונות שהחליטו לפרוש למדבר. מאז גילוי 'מגילות מדבר יהודה' בשנת 1947 ועד לימינו מהווים מערות מדבר יהודה יעד לבדווים ושוודדי עתיקות החומסים את הממצאים הייחודיים המשתמרים באזור זה עקב תנאי האקלים היבש בחפשמ אחר מגילות, פפירוסים ותעודות קדומות שערכן הכספי לא יסולא מפז. כחלק מההגנה על נכסי המורשת התרבותית במדבר יהודה והמאבק כנגד שודדי העתיקות, יזמו בשנת 2017 רשות העתיקות, קמ"ט ארכיאולוגיה ואגף מורשת במשרד ראש הממשלה פרויקט

ארכיאולוגי לאומי רב שנתי המשלב סקרים וחפירות במערות מצוקי מדבר יהודה. בהרצאה זו יסקרו האירועים שבעטיים קרם הפרויקט עור וגידים ויוצג היקף הפעילות הארכיאולוגית במערות מדבר יהודה בשש השנים האחרונות תוך התמקדות בממצאים חשובים שנתגלו כחלק מהפרויקט ובמסקנות ראשוניות על הפעילות האנושית במערות מדבר יהודה.

22-05-2024 | מי היו אנשי קומראן?

ד"ר אדולפו רויטמן, מנהל היכל הספר ואוצר מגילות יהודה ע"ש ליזבט וג'ורג' קרופ

לאחר גילוי המגילות הגנוזות בשנת 1947 נערכו חפירות באזור קומראן בשנים 1951 - 1956 לשם איתורן של מערות נוספות וחשיפת אתרים הקשורים למגילות. חלק נכבד ממאמצי החפירות הוקדש לחורבת קומראן, בה התגלה ישוב מתקופת בית שני ובו מקוואות רבים במיוחד. שאלת זהותם של האנשים שמאחורי הממצאים הטקסטואליים והחומריים עומדת במרכז השיח המדעי מאז גילוי המגילות הגנוזות. תיאוריות רבות הוצעו במהלך השנים -

מי היו כותבי המגילות? פרושים, צדוקים, איסיים ועוד. ומהו טיב הקשר בין האתר הארכיאולוגי קומראן ובין המגילות הגנוזות שהתגלו במערה הסמוכה לו? מטרת ההרצאה תהיה לבחון את הטענות השונות שעלו במחקר ולקבוע את סבירותן.

29-05-2024 | מהמדבר אל חזית הטכנולוגיה: חידושים בחקר מגילות מדבר יהודה

ד"ר ג'ו עוזיאל, מנהל יחידת מגילות מדבר יהודה ברשות העתיקות

מגילות מדבר יהודה, אשר מהוות ממצא נדיר בעל חשיבות שאין שנייה לה, נתגלו לראשונה לפני כ-75 שנה, אך עדיין הן לא מפסיקות למשוך את תשומת ליבם של חוקרים רבים בארץ ובעולם. אך מה עוד ניתן ללמוד על ממצאים שהתגלו לפני שנים רבות? בהרצאה נסקור חלק מהמחקרים האחרונים שמשלבים שיטות חדשות ומתקדמות החושפות סודות חבויים בתוך פיסות הפפירוס והקלף, ומלמדות אותנו דברים חדשים על המגילות שלא יכולנו לדעת בעבר. ההרצאה תציג מחקרים הקשורים לדימות, לאנליזות כימיות ולפיתוחים ממוחשבים ותרומתם לחקר המגילות.

כיצד אנו מבטיחים את איכות ההקלטות?

כל ההרצאות מוקלטות מראש ועוברות עריכה על מנת להבטיח את איכות הצפייה. כל ההרצאות מלוות במצגות איכותיות.

אירוע שיא לנרשמי סדרת ההרצאות!

מכיוון שאף הרצאה מוקלטת, איכותית ככל שתהיה, לא תהווה תחליף למפגש האנושי בין החוקרים ובין הקהל, החלטנו לקיים בתחילת הסמסטר "אירוע שיא". אירוע השיא יתקיים בצורה פיזית במוזיאון תל אביב לאמנות (ולא יוקלט) ובו תוצג הרצאה מרתקת מפי מרצה מובילה ומוכרת. אירוע השיא כלול במחיר סדרת ההרצאות לנרשמים לכל הסדרה השנתית וניתנת בהנחה לנרשמים לסמסטר אחד בלבד.

סיוורים לנרשמי סדרת ההרצאות:

לאורך השנה נקיים סדרת סיוורים בהנחה (10%) לנרשמי סדרת ההרצאות השנתית. סיוורים אלו יתקיימו בסוף כל קורס והם יהוו תוכן משלים ומרחיב לנושאים שנידונו בקורס. סמסטר א'

עלויות:

קורס (4 הרצאות) – 220 ₪ לאדם
סמסטר (12 הרצאות) – 540 ₪ לאדם

תנאי ביטול:

ניתן לבטל את הרישום לסדרה / לסמסטר עד 3 ימים לפני תאריך תחילת ההרצאות ללא עלות. ביטול לאחר מכן יחויב בחיוב מלא.

לינק לאתר להרשמה

כל הרצאה של תגליות מוגנת בזכויות יוצרים ©, היא מיועדת אך ורק למי שנרשם ושילם עבור הרצאה זו. אין להקליט את ההרצאה ואין להפיצה במלואה או חלקים ממנה לאחרים בשום אמצעי.

